

Магдалена Бол
СПИЈ ПРЕД ВЕЧЕРТА

Културна установа
Б Л Е С О К

ЕДИЦИЈА

с.р.

СОВРЕМЕН
Р О М А Н

своерачно

Copyright © Magdalena Ball, 2007
Copyright за македонското издание: © Културна установа Блесок, 2012.
Сите права се задржани.

Ниеден дел од оваа публикација не смее да биде репродуциран на кој било начин без претходна писмена согласност на издавачот.

Наслов на оригиналот: Magdalena Ball, “Sleep before evening”

Книгата е објавена со поддршка на
Министерството за култура на Република Македонија

CIP – Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“, Скопје
821.111(94)-31

БОЛ, Магдалена

Спиј пред вечерта / Магдалена Бол ; превод од англиски Елизабета Баковска. - Скопје :
Блесок, 2012. - 304 стр. ; 21 см. - (Едиција с. р. ; кн. 25)

Превод на делото: Sleep before evening / Magdalena Ball – Белешка за авторката: стр. 297

ISBN 978-9989-59-376-5

I. Ball, Magdalena види Бол, Магдалена

COBISS.MK-ID 92374026

Магдалена Бол

СПИЈ ПРЕД ВЕЧЕРТА

Превод од англиски:
Елизабета Баковска

Културна установа
Б Л Е С О К
2012

ЕДЕН

„Математичката логика ветува многу за разбирање на светот.“
Мериен ја крена главата од играта. „Шах.“

Очите на дедо ѝ беа повтречени од вообичаено, со кобалтно сина боја, што во еден миг беше како од некој друг свет.

Тој ја испружи раката за да ѝ ја допре косата, а потоа се згрчи.

„Замисли си една исцрпна листа на сите вистинити реченици.
Тоа би било соодветна претстава за светот како целина.“

Таа се наведна поблиску до него кога тој го помрдна кралот надвор од шах позицијата, обидувајќи се да го прими сето негово знаење преку близината. Влажниот мирис на тутунот од неговото луле ја стопли како ќебе.

Собата беше топла, но низ отворените прозорци дуваше некое ветре, полнејќи ја собата со солта собрана во звуците на Лонг Ајланд под нив. Се замисли на палубата на неговото бротче, кај што седи во нејзиното посебно столче на помошник капетан, заштите-на од ветрот додека тој го врти кормилото со своите умешни капетански раце.

Веднаш ожедне од помислата на бротчето на Ерик. Без да ја праша, Ерик ѝ ја подаде нејзината дополу испиена чаша со сок од портокал. Тогаш пак го виде. Уште еден грч, од кој малку сок се истури на шаховската табла, портокаловото потече како флека на црниот мермерен квадрат. Грчот траеше доволно долго за таа да забележи како горната десна страна на лицето му се изобличи, а веѓата му се спушти кон устата.

Таа зјапна, несигурна дали ја задева или проверува дали таа внимава, и ја зеде чашата од нејзината смрзната рака. Потоа го придвижи кралот пак надвор од шах позицијата, несвесен за исту-

рениот сок.

„Дедо?“ Лицето му се отпушти и тој се просевна, игнорирајќи ја молњата од насилство која штотуку му го пронижа лицето. „Ќе донесам салвета.“

Ерик се насмевна кога таа се врати од кујната. „Добро девојче си, Мари, се гордеам со тебе. Знам дека многу ќе постигнеш.“

Таа го помрдна ловецот, повторно ставајќи го Ерик во шах. Очите одеднаш му се расчистија и пак заличи на себе – студен, промислен, способен да ѝ парира на секој потег. „Никогаш не плаши се од шах“, прошепна.

Мериен се потпре на столот и воздивна, за миг затворајќи ги очите. Грчот сигурно ѝ се причинил. Ерик ќе ѝ врати на шахот, како и секогаш. Ги отвори очите да види кај го помрднал кралот, но тој беше уште во истиот квадрат, веднаш до лепливото место што таа се обиде да го исчисти од сокот. Ерик седеше мирен во столот, празно зјапаше во неа, а рацете му висеа од страните.

„Дедо, ти си на ред.“ Грлото ѝ се стегна кога тој падна нанапред, и полека се стутка на подот. Таа почека еден миг да не дојде извикот „изненадување!“ или некој друг показател на некоја не-солена шега, но тој мирно лежеше на тепихот, а дишењето му беше само тешко гргорење.

„Дедо.“ Таа зјапаше во него, очите ѝ истекуваа од зјапање. „Ти си на ред.“

„Диши, поврага!“

И дишењето на Мериен беше брзо и тешко, прстите од нејзината лева рака ги стегаа прстите на Ерик на светлото на амбулантната кола.

„Ајде, дедо, те молам.“

Тој малку ја подигна главата, сините очи му се наполнија со солзи и набрекнаа од напор. „Жал ми е, кукличке.“

„Оф, дедо, мене ми е жал. Ама сè ќе биде во ред.“ Таа се сврти кон болничарот зад неа. „Зборува. Тоа е добар знак, нели? Имате вода? Жеден е.“

Раката на Ерик престана да се грчи. Лицето одеднаш му се смири, очите му се затворија.

„Игравме шах.“

„Шах?“

„Секој петок играме шах.“ Гласот ѝ зачкрипи кога се издигна по тонската скала. „Тој беше на ред. Сигурна бев дека ќе ми врати, ама тој ништо не стори, рацете му висеа. Мислев дека ме задева.“

„Г. Котон“, гласно рече болничарот, фаќајќи го Ерик за рамена. „Можете да ми се насмевнете, г. Котон?“

Мериен се наведна. „Доктор Котон.“

„Можете да ми ја стегнете раката, доктор Котон?“

Раката на Ерик неподвижно лежеше на носилката, паузите меѓу неговите издишувања се зголемуваа.

Болничарот ја допре Мериен по рамото кога почнаа да го подготвуваат Ерик за пренесување, додека ги местеа чаршафите и ја подигаа носилката. „В ред е. Добро постапивте. Брзо нè викнавте. Колку години имате, Мериен?“

„Седумнаесет. Не беше шах-мат. Сигурна сум дека ќе возвратеше. Тој никогаш не губи.“

Амбулантната кола запре. Мериен ги следеше болничарите и Ерик низ стаклената врата на болницата. Пред да продолжи по нив низ ходникот, тие ѝ покажаа на чекалицата, и ги игнорираа нејзините испружени раце. „Чекајте“, извика таа, но тие веќе беа заминале.

Седната во чекалицата, Мериен ги протри рацете, и дувна во нив да се загреат. Се обрсна наоколу, но ништо не ѝ беше познато. Странци зафатени со своите трагедии се судираа со неа додека таа го цицаше работ од ракавот, навика што ѝ беше останата од детството. Се сепна и го крена погледот кон Лили која влегуваше низ вратата, сонцето што влегуваше низ стаклото за миг го скри лицето на Лили, и сè што Мериен виде прво беше работ на цветната шамија на мајка си, која одговараше со темјанушките во нејзиниот парфем.

„Оф, господе, злато мое, кај е дедо? Добро ли си?“ Гласот на

Лили беше повисок од шумот на чекалницата и таа манијакално и бесцелно се движеше на сите страни, го секнеше носот и поставуваше неповрзани прашања на секој што ќе го видеше од персоналот, а гласот ѝ беше на работ од хистерија.

Мериен не знаеше дали ѝ олесни кога ја виде Лили, или пак дали ѝ е непријатно заради вообичаената претерана енергија на мајка ѝ. Очувот Расел пристигна неколку минути подоцна, ја бакна нежно во образот и се обиде да ја смири Лили, која ја собираваше и ја пушташе косата додека продолжуваше да ја испрашува.

„Дишеше? Си ја удри главата кога падна? Беше свесен? Што ти кажа?“

Меѓу прашањата немаше доволно пауза за Мериен да одговори.

Расел беше навикнат на хаосот на Лили, гласот му беше одмерен во споредба со нејзиниот и, без да поставува прашања, ја седна на Мериен на еден празен стол во чекалницата.

Додека Лили се вееше наоколу смирувана од Расел, Мериен седеше тивко, мислите ѝ лутаа низ последните минути пред ударот на Ерик. По неколку часа паника и гризење нокти во чекалницата, еден лекар дојде да им каже во која соба е Ерик, а потоа брзо исчезна додека Расел ги водеше до лифтот.

Кога влегоа во собата на Ерик, Лили замолчи, а немирот ѝ се смири од ритмичкиот звук на вентилаторот додека сите тројца стоеја во тишина.

Мериен го фати дедо си за рака, ги погали набрекатите модри вени и хартиената мекотија на неговата просирна кожа. Дали ќе ѝ се врати? Мериен ги допре прстите на Ерик, но немаше одговор, го немаше оној топол, смирувачки стисок што ја тешеше за сè, од нејзините постојано одрани колена до родендените без татко.

Му ја држеше раката и се врати кон разговорите во неговата работна соба, часовите по клавир и подароците, додека речиси несвесно просаска: „Немој вака да ми правиш, дедо. Не е фер.“

Таа му го побара пулсот, кој беше ист како прекршените линии на мониторот. Тој беше ништо; уште еден пациент на умирање.

Мериен се обиде да го поврзе телото на креветот со славниот Ерик Котон, професор, автор, нејзиниот најдобар другар.

Во собата влезе еден лекар и Расел се претстави со испружена рака: „Расел Вилкинсон“.

Расел зборуваше полека, насмевнувајќи ѝ се на замислена телевизиска камера, белите заби му блештеа. Собираше тоалетни ситници – гел за коса, лосион за после бричење, тоник, дезодоранси. Дури и тенот му беше од Копертон, иако минуваше многу време на плажа.

„Мило ми е Расел“, рече лекарот. „Имате среќа што имате вакво убаво семејство.“

Мериен виде како насмевката на Расел се смрзна и речиси можеше да види како зборот „среќен“ го удри како шлаканица. Среќата е во очите на оној кој ја гледа, си помисли. Мериен знаеше дека ако тој воопшто нешто чувствува, тоа е дека нема среќа. Малку се оддалечи од лекарот, и помина со раката низ косата што му беше до рамената.

„Како е?“

„Жалам“, рече лекарот, одмавнувајќи со главата. „Ерик ви остави некои упатства?“

Расел збунето го збрчка челото. „Како?“

„Желба за тоа дали сака да биде на апарати во случај, знаете... како овој. Жал ми е, но нема видлива мозочна активност.“ Тој покажа на блиската машина.

Го стиши гласот и болничките шумови, тропкањето и брзањето во ходникот и другите посетители се стишија додека шепотот на лекарот ја исполни собата. „Оштетувањата се преголеми. Жал ми е.“

Иако се обиде да ја следи дискусијата, Мериен не знаеше да си објасни што значат неповрзаните зборови кои допираа до неа: дијализа на бубрезите, вентилатори, капки, антибиотици, кислород, хранење преку цевка, инфекции. Зборовите се чинеа лишени од нивното нормално значење.

„На некој начин, смртта е полесна.“

Лили остро го погледна лекарот, очите ѝ се насолзија, и шмрк-

на: „Како? Како е полесна смртта? Полесна за нас? Или за него?“

Лекарот малку се повлече. „Се разбира, можеме да го ставиме во институција, неговото осигурување ќе покрие. Таму е попријатно од болницата, но знаете, само ќе го продолжи процесот на умирање. Осигурувањето ретко покрива подолга поддршка, и тогаш станува скапо. Тој е во она што го нарекуваме трајна вегетативна состојба. Имаме советник со кого можете да поразговарате за опциите.“

Мериен се прашуваше дали дедо ѝ може да слушне како дебатираат за неговиот живот. Дали знаеше дека бил нешто претходно – дека бил некоја личност и некакво значење? Или неговиот свет сега е збир на оние сетила што сè уште функционираат; титкањето што се повторува, мирисот на собата, звукот на чевлите на сестрите и забрзаната возбуда додека му ги местат перниците, го вртат и му го чистат телото.

Дали сè уште се нарекува живот ако продолжи вака со години? Дали би бил истиот човек? Мериен се приближи до Ерик колку што можеше поблизу и се обиде да дише со него, вдишувајќи го неговиот здив и издишувајќи кон него со неговото издишување. Знаеше дека е таму. Слуша и лут е. Очите му беа затворени, но таа сепак можеше да го види кај што ја гледа, кај што ја моли. „Не ги оставај да ми ја исклучат опремата. Помогни ми, Мериен. Те молам, помогни ми.“

„Да“, прошепна таа.

„В ред. Ќе зборуваме со советникот и ќе ви кажеме што ќе решиме. Благодарам, докторе.“

Расел ја стави раката на рамото на Лили. Сатенската кошула му светкаше под болничкото светло, а неговите чизми со потпетици гласно тропаа по жолто-белите плочки на подот. Додека ги водеше Мериен и Лили од собата, подалеку од Ерик, изгледаше како да е подготвен за родео. Мериен го погледна, новата глава на семејството. Се чинеше несигурен за ставот што треба да го земе – тажен или службен.

Мериен од некаде го слушна Арон Копланд во ходникот; Из-

ворите на Апалачите. Нечиј друг посетител носеше радио? Тоа веројатно беше само нејзината луда фантазија, која додаваше широки отворени зелени простори и ритми на штирканата сцена; начин да се оддалечи. Можеше дури и да ја помириса тревата, но, се разбира, имаше мала градина пред зградата, веселите маргаритки им се смееја со својот бел и жолт сјај. Во овие услови, цвеќињата изгледаа лошо. Ако некој не гледа, си помисли Мериен, може да ги згазне.

„Ајде, да си одиме дома. Денеска не може веќе ништо да се стори. Ни треба време да размислиме и да позборуваме. На Ерик нема да му фалиме.“

„Се разбира дека ќе му фалиме“, рече Мериен. „Треба да останеме.“

Но Лили и Расел продолжија, зборувајќи без неа. За нив, дедо веќе беше дух, како Копланд кого Мериен веќе не можеше да го слушне, неговото ехо се удави во звукот на нивната кола и пцуењето на Расел додека ги возеше кон дома.

Кога беше малечка, на Мериен ѝ дозволуваа да ги подигне нозете на контролната табла, стапалки од креда раштркани преку вилот додека таа танцуваше на музиката на радиото. Сега колата беше чиста, освен хартивче од чоколадо и дополу отворена кутија со хартија за цигари на подот. Расел не смееше да пуши дома, но во колата мирисаше на цигари. Мериен се закашла, нарушувајќи ја мачната тишина, но неискажаното прашање сè уште лебдеше во воздухот. Се прашуваше кој ќе го постави прв, кога Лили почна со тупаница да тропа по вентилацијата.

„Греењето пак се расипа. Се надевам еден ден ќе купиме кола што навистина може сè да прави истовремено. Ако работи греењето, моторот запира. Ако работи моторот, запира греењето.“

„Извини Лил. Камо да можев да ти купам подобра кола.“

„Кај и да е, иде пролет. Ама денеска е толку студено, не можам да се стоплам.“

„Ова бил најстудениот март во Њујорк од 1892 година.“

„Кај го слушна тоа?“

„Не знам. Можеби на вестите синоќа.“

„Сè е секогаш нај, нели? Најстудена пролет. Најжешко лето. Највисока зграда. Не ми треба метеоролог за да ми каже дека е студено. И што е битно дека 1982 е студена колку 1892?“

„Оф леле. Извини што ти го полнам главчето со бескорисни факти.“

Мериен седеше назад, со рацете под нозете, се триеше нагоре-надолу за да ја одржи циркулацијата. Кренаа ли веќе раце од Ерик? Мериен не се осмелуваше да ги праша. Тензијата на прашањето ја исполни колата. Можеше да ја слушне неизречената молба на мајка си. „Те молам, не прашувај.“ Мериен молчеше како и обично, не сакаше да предизвика конфликт.

„Треба да одиме кај тато.“

„Кај Ерик? Зошто?“

„Да му ги погледнам документите, да видам што би сакал. Можеби оставил некаков тестамент.“

„Не верувам, Лили. Сепак, уште не умрел. Не е малку несоодветно да бараме тестамент?“

„Не барам тестамент за да видам што ни оставил. Госпoде боже, Рас, само сакам да видам што сакал тато. Сакам да сторам како што сакал.“

„Не мислам дека одговорот ќе го најдеш кај него дома, Лил. Оваа одлука мораме *ни*е да ја донесеме. Овој пат не можеш да се потпреш на него. Тато го нема за да ти каже што да правиш.“

„Не сери. Има право да бара да ги следиме неговите упатства, особено ако се помачил нешто да напише.“

„А зошто не ти ги дал?“

„Не знам.“ Гласот на Лили стана шепот. „Не зборувавме на таа тема.“

„Не. Веројатно мислел дека ќе живее засекогаш.“

„Баш си кретен.“

„Извини душо. Баш сум злобен. Тешко ни е на сите. Ќе одиме кај него дома, а јас ќе почекам во колата со Мари дури ти бараш.“

„Нема шанса. И јас доаѓам со тебе, мамо.“ Мериен гледаше

како Расел остро скршна в лево на авенијата Ваукена. Го виде влезот во клубот Мидл Беј во кој дедо од време на време играше голф. Еднаш ја зеде со себе и таа пливаше во големиот бел базен. Само за членовите и за нивните гости. Никој не пливаше сериозно, сите беа облечени во скапи костуми и лежеа на лежалките. Сакаше сега да го материјализира таму, да игра голф во карираните пантолони, и да се шегува со колегите од Универзитетот.

Расел го вклучи радиото. Кога минатиот пат беа излезени, Мериен го смени на станицата ФМ. Свиреше *Прелудиум Број 4 во Е мол* од Шопен, и ја исполни колата, ги измазни грубите места и го смени расположението од страв во тага. Мериен чувствуваше како да ја одбрал самиот Ерик за да опише како ѝ е во тој миг. Музиката со тој Е мол што се повторуваше беше толку нежна што мораше да се напрега за да ја види нејзината убавина, како топлината на родителската рака на рамото. Ги затвори очите, чувствувајќи нешто што беше речиси радост, задоволство и желба, и покрај тоа што музиката беше неподносливо тажна.

„Извини Мари, време е за вести“, рече Расел и одеднаш ја смени станицата. Гласот на спикерот ја прекина во нејзиното горко-слатко расположение, празно зборувајќи за советската трка во вооружување наспроти американската и за потенцијалната нуклеарна војна.

Мериен си го замисли семејството стуткано во некое сè уште безбедно засолниште додека чекаат светот да стане рендгенска снимка пред да исчезне во печурковиден облак на хемиска фузија. Се стресе, се сети на вежбите за бегање во засолниште од прво одделение; како се строеја во ходникот со книгите над главите, а сеприсутните портокалови и црни триаголници од знакот за засолниште ѝ влегуваа во соништата.

Мериен ги затвори очите, го блокира значењето на зборовите и се обиде да спие, но болницата беше само десетина минути оддалечена од куќата на Ерик. Зад билбордите што рекламираа цинс и восок за сурфање се гледаа големите брестови и големите куќи додека се возеа кон Парксајд драјв. И нивната куќа беше на Ерик.

Им ја купи како инвестиција. Горниот кат им го има издадено на некои пријатели на Лили за да ги покријат даноците, но Лили и Расел живееја без да плаќаат кирија. Мариен се сети на разговорот пред ударот на Ерик.

„Не мора постојано да ме потсетува. Знам дека куќата е неговата.“

„Не се нервирај. Не дека минува многу време овде. Пак одби да дојде на вечера.“

„Фала Богу. Требаше прво да ме прашаш.“

„Треба да те *прашам* пред да го поканам татко ми на вечера?“

„Не за дозвола, туку би било убаво и мене да ме вклучиш во процесот на одлучување. Што ако планирав да те однесам некаде на вечера?“

Лили се засмеа, а кафето ѝ потече од носот. „Аа, добро ти е ова. Вечера? Извини душо. За жал, тоа не ми текна. И така не доаѓа, така што можеме да одиме на вечера.“ Се насмеа горчливо.

„Понижувачки е. Мразам кога ме вика Џок и зборува за работи што не сум ги сторил, пред мене, како да ме нема.“

„Не доаѓа, добро? Остави сега, Џок. Ова е последното место кај што сака да оди. Не го интересира мојата работа, а ниту моето готвење. Да не беше Мари, веројатно никогаш немаше да ми прозбори.“

Мериен излезе и ја тресна вратата, па тргна право кај Ерик во знак на протест против недостатокот на благодарност. Кон секоја пара која ќе им ја дадеше се однесуваа како кон чин на суровост.

Секогаш ги пешачеше четириесет и петте минути до куќата на дедо ѝ преку полната главна улица со продавниците, колите и без ниеден пешачки премин. Сега ретко кој пешачеше некаде. Зјапаа во неа од прозорците на колите како да прави нешто чудно. Мејзи од училиште еднаш ѝ се смееше: „Те видов кај што пешачиш. Пешачеше. Замисли си.“

Но Мариен ја знаеше патеката напамет, чекорите ѝ се координираа со здивот, левото стапало го водеше ритамот, а десното удираше. Си потпевнуваше, дум-де-дум-дум и го вежбаше пијаното со сето тело, ги игнорираше колите и одеше по уредните улици

кон куќата на Ерик која гледаше кон Лонг Ајланд Саунд.

Бротчето на Ерик се нишкаше на кејот зад куќата. Ја водеше на еднодневни патувања кога таа ги минуваше летата со него на Лонг Ајланд. Беше малечката госпоѓица со шамија во косата. До куќата на Ерик имаше четириесет минути со воз од Њујорк. Лили ја оставаше да патува сама, ќе ја донесеше до станицата Пен и Мариен се качуваше на возот, осумгодишно старо-мало со книгата притиснатата на градите.

Возот беше речиси празен меѓу утрото и попладнето. Мариен се чувствуваше како дома на железницата на Лонг Ајланд, гледаше низ прозорецот и уживаше во својата невидливост, и само по малку завидуваше на маалата со дрвја, на малите куќички со дрвени огради и на „нормалните“ семејства што си ги замислуваше во нив, со носот притиснат врз стаклото од мрачниот прозорец на возот.

А потоа и таа беше во една од тие мали куќички со дрвени огради – Лили, Расел и Мариен, само две улици од плажата. Лили сонуваше да избега од градот и да живее во вистинска куќа со свое ателје. Ѐ се смачи да ја пика работата во секојдневниот живот, дополу завршените слики на масата во кујната, на радијаторите, напикани во каминот што не работи, газени од мачките и уништени од истурени пијалаци.

Станот беше мал, иако не беше лошо со двајцата и со мачката, но кога Цинабарит одеднаш покажа дека е женско и се спари со персиската мачка на соседите, а Расел почна да преноќува и да си ги остава стриповите на масата и на радијаторите, домот одеднаш многу се стесни.

Плус, имаше еден човек со пиштол кој се моташе околу игралиштето и кога Рамона, големата Црнкиња од нејзиното училиште, секојдневно ја задеваше – „Ќе те наплескам, бело девојче“ преселбата блиску до дедо не беше толку лоша идеја.

Мариен знаеше дека ќе ѝ недостасува нејзината собичка на петнаесеттиот кат од која ги посматраше луѓето, невидлива зад домашните завеси од Меримеко. Долу, на улицата имаше бескраен

живот, а таа беше само една во публиката. Имаше караници во ниедно време, спонтани забави или разговори што долетуваа до неа јасно како таа да треба да биде примателот. Едвај да излегуваше, но во густината зад пердето го чувствуваше симфонискиот ритам додека тропкаше со прстите врз рамката од прозорецот.

Расел сврти на приодот кон куќата на Ерик, и заквичи со кочниците кога запре пред вратата на гаражата. Малата градина напред изгледаше добро одржана, светлозелениот тревник ја нагласуваше белината на двокатната куќа. Ерик сакаше уредност и го косеше секоја недела, иако живите бои на цвеќињата на баба ѝ одамна им го имаа отстапено местото на лесните за одржување грмушки.

Ако ги подзамижеше очите, Мариен го гледаше дедо си пред себе, како ѝ мавта среќен додека ја турка електричната косилка по зелениот тревник, со белата капа по малку накривена. Сигурно ќе се врати навреме за да ја искоси тревата, си помисли со грутка во грлото.

Куќата мирисаше на ружи и на цимет, мешавини што чистачката на Ерик ги ставаше во теглички над каминот. Ова беше лажна домашна атмосфера, суптилен потсетник на вистинските мириси од готвење што еднаш ја исполнуваа куќата кога во неа живеела и баба Котон.

Лили го отвори фрижидерот и си тури чаша сок од портокал. Мариен се намршти. „Мамо.“

„Зошто да се фрла? Умрев од жед. Сега, кај ги чува тато документите? Сигурно во работната соба.“

Мариен отиде до пијаното и лесно помина со раката преку клавијатурата. Шаховската табла беше сè уште во дневната, расфрланите црни фигури покажуваа кон неа со обвинување. Кога Лили отиде во работната соба на Ерик, Мариен седна на каучот во дневната, а во главата ѝ се сврти кога се наведна да ги собере шепотејќи: „Не требаше да ти дадам шах.“

„Почекај малку, кукле. Видов дека ќе ми дадеш шах со ловецот. Имав потег за тоа. Не заборавај, нема надворешни влијанија во шахот; нема судбина. Ако загубиш или добиеш, само ти си винов-

на.“ Мериен го слушна длабокиот ритам на мелодичниот глас на Ерик, неговите зборови ѝ одсвонуваа во ушите, во замислениот разговор.

„Ама, мозочен удар е судбина, дедо, нели?“

„Нема судбина. Загубив со причина.“

„Се разбира, ти победи, дедо. Ти секогаш победуваш.“

„Не, овој пат не победив.“

Таа ги затвори очите, се фати за работ на каучот, и се сети како ја гледаше кога се наведна кон напред, бледо сините очи му беа и мили и замислени. „Еднаш се обидов да ја научам мајка ти да игра шах. Траеше два потези. Никаква концентрација. Освен кога сликаше. Можеше тука нешто да стори. Многу е сиво откако замина баба ти. Сите овие неутрални бои. Што мислиш?“

Тој се насмевна, а очите му се споија во мали прорези. Мериен беше многу концентрирана. Токму ваквата концентрација ја одвојуваше од другите деца. Ја потупка по рамото кога ѝ го рече ова, и таа сети како низ градите ѝ се шири топлина кога го сети тутунот што Ерик го ставаше во лулето. Ја стресе сеќавањето на себеси како осумгодишно дете.

„Самата ја направив поканата. Не барам многу, нели? Само еднаш годишно таткото да оди на роденденската забава на ќерка си?“

„Во ред е, кукле. Не мислеше дека навистина ќе се појави, нели?“

„Не, сигурно не.“

„За грев е тој, Мари. Го даваме само она што можеме да го земеме. Сигурно некој некогаш го повредил. Со тоа што те отфрла тебе, тој себеси се отфрла, знаеш?“

Таа заврти со главата. „Како можеш да го браниш? Мислев дека го мразиш тато?“

Ерик се насмеа. „Се разбира дека не го мразам. Но не беше од некоја корист, нели, ја остави мајка ти пред ти да наполниш една година? Може да помине покрај мене на улица, нема ни да го препознам. Но, тој те донесе тебе на свет, и за тоа секогаш ќе му

бидам благороден. Ајде да ти кажам една приказна.“ Ерик зеде една книга со басните на Езоп во кафен кожен повез. Зборуваше со ритмичен глас, и Мариен седеше сè поисправена, наведнувајќи се кон него додека го брчкаше челото концентрирајќи се.

„Една мравка брзо трчала барајќи храна и наишла на еден кожурец кој бил блиску до времето за промена. Кожурецот ја мрднал опашката и така го привлекол вниманието на мравката, која тогаш забележала дека е жив.“

Ерик го подигна гласот во фалсет. „Кутро, бедно животно“, извикнала мравката со презир. „Колку тажна судбина имаш. Јас можам да одам насекаде кај што сакам и, ако сакам, можам да се качам на највисокото дрво, а ти лежиш овде заробено во твојата крлушка, и можеш да придвижиш само делче од твојата опашка.“

„Кожурецот го слушал сето ова но не се обидел да одговори. Неколку дена подоцна, кога мравката пак минала оттаму, била останата само лушпата. Прашувајќи се што се случило со она што било внатре, таа одеднаш се нашла под некоја сенка, под крилјата на една прекрасна пеперутка. ‘Погледни ме’, рекла пеперутката, ‘твојот толку сожалуван пријател. Сега фали се со твоите вештини да трчаш и да се качуваш, ако можеш да ме натераш да те слушам’.“

„И велејќи така, пеперутката се дигна во воздухот и носена од летното ветре, брзо исчезна од пред очите на мравката, засекогаш.“

Тој ја затвори книгата и ја спушти врз масата. „Значи...“

„Нештата не се секогаш онакви какви што се чинат на прв поглед?“ Таа го погледна со надеж.

„Да. Точно така, најдрага умна Мари.“

Кожата на Ерик беше исончана, а сините очи му беа контрастно ледени. Тргна перче коса од челото. „Татко ти беше згоден дечко кога се запозна со мајка ти. Добро зборуваше и се облекуваше во убави алишта. Ама тоа беше илузија. Се откажа од важните работи во својот живот и се затрча кон бесмислата. Губитникот, се разбира, беше само тој.“

Тој стана и стави една плоча на стариот грамофон. „Слушај. На ова работиш.“

Ја придвижи главата од една на друга страна. „Ларго.“ Потпевнуваше со музиката, која се подигна и прозвучи како дишењето на Ерик.

„Слушај сега како музиката звучи како чувство на копнеж, роговите одговараат еден на друг. Ова е повик оддалеку што сè повеќе се приближува и станува сè поинтензивен без да забрза.“

„Враќање дома. Нема побрз начин. Мора да патуваш за да стигнеш до некоја цел.“ Главата му се придвижи со одобрување.

Тоа беше музиката за нејзиниот испит од втора година, ама беше тешка. Не можеше да му се спротивстави на поривот да забрза како што се развиваше музиката.

„Полека, Мари. Мораш да повикаш и да одговориш. Најемотивните делови се мерат. Извлечи го копнежот. Извлечи го тажното сознание на патникот. Фати ги птиците што летаат. Слушни ги флејтите што ти свират во главата додека се враќаш кон местото од кај што си почнала. Овој звук што се повторува ја пренесува носталгијата на делото. Ова е клучно.“

Таа даде сè од себе, свирејќи на белите и црни клавиши на неговото пијано од махагони, но нејзините прстиња не можеа доволно долго да го одржат звукот. На испитот доби четири плус, но знаеше дека не успеа да го задоволи дедо. Солзите ѝ направија ситни шари по нотите, додека капеа по редоследот на клавишите на пијаното: Е, Г, Г, Е, Д, Ц.

Сакаше да го извлече копнежот од секоја нота, да ја пренесе убавината што тој постојано ѝ ја посочуваше, но свиреше сè побрзо, прстите ѝ гореа додека летаа, фалшираа, ја уништуваа музиката и песната се трансформираше во нешто друго, а носталгијата стануваше горчина.

Можеше да го слушне гласот на Ерик, длабоко ехо: „Колку тажна судбина имаш, затворена во својата школка.“

„Мериен, *МЕРИЕН*, добро ли си?“

Мирисот на лулето го смени мирис на цитрон додека таа се

обидување да седне. „Лежи, злато. Бледа си како крпа.“ Лили ѝ држеше студена крпа на челото и ги притискаше усните до образот на Мариен нежно подигајќи ја. „Испиј го соков полека. Добро ли си?“

„Расел!“ Извика Лили од прозорецот.

Мериен ја истри главата додека го пиеше сокот. „Жал ми е. Не знам... Не знам што се случи.“

Лили се исправи. „Ќе го отворам прозорецот. Топло е овде. Сигурно си исцрпена.“

Расел застапа на вратата, косата му беше како лавовска грива околу лицето. „Што е?“

„Мари се онесвести. Дојди и помогни ми.“

„Ќе донесам вода.“ Расел остави чаша вода до сокот и ја прегрна. „Што се случи?“

„Ми треба тоалет.“ Мариен ја тргна раката на Расел од рамото и отиде кон бањата на Ерик.

Седејќи на студениот тоалет, се прашуваше дали Ерик беше во својата фаза на кожурец; привремен миг на тишина пред да ја искине кожурката и да одлети. Сè уште ѝ се вртеше и се наведна ставајќи ја главата меѓу рацете со прекрстени прсти.

„Те молам нека се разбуди“, повторуваше тивко, а шушкањето на нејзиниот шепот замина со водата. Ги изми рацете и се врати во дневната.

„Ти се вратила бојата, Мари. Како си?“

„Малку подобро.“

„Да одиме.“

„Сакам да останам овде. Или можеме да се вратиме во болницата. Треба да зборувам со дедо.“

„Ама тој не е свесен, Мари. Го слушна лекарот. Како и да е, утре ќе одиме. Расел и јас треба да разговараме.“

„За дедо?“

„Да.“

„А јас немам право на збор? Вие двајцата ќе дискутирате без да ме вклучите? А што сака дедо?“